

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

נשא
גליון לה (קפד)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלוש לבריאה

ת ו כ ן ה ע נ ל נ ל ם

ל ק ו ט ל ש י ח ו ת

ד שתפילה הוא עבודה ורגש הלב

ה מונה החסידים והכשרים שבכל דור ודור

ה המעלה בהולך בתר "יכוח"

ה מצות צריכות כוונה

ו הזמן ב"בר קלימא" בקטן

ו אם קוראים בתורה בציבור שכבר שמעו קריה"ת

ז ספיקא דיומא בספה"ע

נ ג ל ה

ח זכות קריאת שם לילד (גליון)

ט הגדר דנאמנות ע"א

י האות של שבוי"ט

י בענין הנ"ל

י סדר תפילה המינימלי לנשים ע"פ משנת אדה"ז (גליון)

ח ס ל ד ו ת

יג..... הגורם שישראל יעשו את המצוות

ש י ח ו ת

יג..... חילוק דשמבה"ח סיון (בנוגע ל"אב הרחמיים") לשאר שבמבה"ח

יד..... הציווי של "נשיא דורנו" וועט זיך מוזן אויספירן

טז..... שלכל ישראל יש אות בס"ת

ש ו נ ו ת

טז..... הערות בסידור תהילת ה'

טז..... לא ברא הקב"ה בעולמו דבר אחד לבטלה

ה ל ו ם ל ו ם

טז..... מקורות ללוח היום יום

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש אמור ש.ז. טע"ג ג' מביא וז"ל די הסברה בזה: מצות טיילן זיך בכלל אין צוויי סוגים: מצות שבמעשה - צי אין אן עשי' כפשוטה בפועל ממש, ווי לבישת ציצית, הנחת תפילין, וכו' אדער בדיבור (מעשה זותרתא), ווי קריאת המגילה, סיפור כיצ"מ וכיו"ב, וואס עיקר קיום המצות שבזה איז פעולת הדיבור והקריאה: און מצות של חובת הלכות ווי אהבת ה' יראת ה' כו', וואס ענינם איז די כוונה ורגש האדם במחשבתו ולבו.

מצות החפלה איז מיוחד בזה, אז אע"פ אז תפלה מוז זיין כדיבור דווקא, איז אבער די "מעשה" המצוה פון תפלה - "שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום": דער תוכן פון "מתחנן" איז עבודה ורגש כלב האדם - ניט עשי' אדער דיבור.

און אע"פ אז בכמה מצות איז דער דין אז די מצות של תורה "צריכות כוונה לצאת י"ח בעשיית אותה מצווה", און בשעת עס פעלט די כוונה "לא יצא ידי חובתו מן התורה" - איז עס נאר אן ענין פון כוונת המצוה, אבער ניט א חלק פון דער מצוה גופא. עכ"ל.

ולא הבנתי למאי נפק"מ כאן למה דאמרינן שתפלה הוא עבודה שבלב מהו הגדר דמצות צריכות כוונה אפי' אם נפרש דכוונה בהמצוה הוא חלק מהמצוה לכאן עדיין אין זה טעם שיקרא בשם עבודה שבלב כמו תפלה כי בתפלה מודגש שהענין הוא "עבודה" עם הלב וכמו שמביא הלשון "מתחנן ומתפלל" "בכקשה ובתחנה" שצריך להיות שיבקש ויתחנן משא"כ מצות הוא רק הענין דכוונה ולא ענין של יגיעה (או עד"ז).

[ועוד שלכאורה כוונה במצוה בעיקר שייך למוח ולא עם הלב (דאין הכי נמי שיש פירושים על המצות מה צריך המצוה הזאת לפעול עליו אבל כאן אין מדובר אודות כוונה זו רק אודות הכוונה ד"לצאת י"ח בעשיית אותה מצוה", והוא לכאורה ענין דאינו נוגע להלב)?]

וכנראה כל הקטע בנוגע למצות צריכות כוונה, בא בעיקר (לא לשלול שאינו שייך לומר ע"ז עבודה שבלב כ"א) רק כהקדמה להקטע שלאח"ז שבכל המצות אין הכוונה עושה את המעשה משא"כ בתפלה שכל החפצא דמעשה התפלה הוא "מתחנן ומתפלל" כוונת הלב.

עוד מהמשך השיחה משמע שגם מה שתפלה הוא בדיבור הוא גם חלק מהביאור ולכאורה למה בזה שבתפלה יש יתרון שהוא בדיבור הוא יותר עבודה שבלב מאהבה ויראה (דגם אהבה ויראה הוא עבודה שבלב) ואולי זהו הכוונה בהערה 27 וז"ל אלא שגם באהבת ה' יש "מעשה" המצוה שנחשוב ונתכוון במצותיו כו" - סהמ"צ להרמב"ם ה"ע ג'. עכ"ל היינו שהעבודה (המעשה) באהבה ויראה הוא מעשה

הקשור עם מוח (התכוננות) ובמילא אין זה בגדר עבודה שבלב (ועצ"ע כי לגבי מצות מביא הענין דמצות צריכות כוונה אע"פ שלכאורה הוא ענין הנוגע למוח ולא ללב?)

ב) בלקו"ש בהר-בחוקתי ש.ז. מביא בהערה 41 וז"ל ע"פ המבואר בפנים י"ל דמה שהביא הרע"ב בשם רבותיו (שכולם נקראו על שם הראשונים כו') אינו פ"י שני, כ"א תוס' ביאור על הפ"י שכתוב לפנ"ז שמונה החסידים והכשירים שבכל דור ודור. ומתורצת עפ"ז קושיות התו"ס על פ"י הרע"ב וק"ל עכ"ל.

יש להעיר שלכאורה גם בלי התיווך יש לפרש הרע"ב למה אינו רוצה להביא האידוך דהירושלמי שהפ"י מי שבאותו דור מנה מה שבדורו שלפי היסוד שהמשנה הוא הלכה ונוגע למעשה מוכן בפשטות למה מביא שני פ"י אלו דווקא שבשניהם יש הוראה למעשה פ"י השני כמו שמבואר בהשיחה ופ"י הראשון גם כן שכשיבוא למנות ממונים להעבודות ימנו צדיקים וכשירים.

ג) בלקו"ש ח"ו פרשה בא שיחה ב' ע' 72 בהערה 26 מביא וז"ל: עוד מעלה בה"בכוח" ד"חלות דבש" - שלכן א"א ללמוד ממנו דאזלינן בחר בכוח גם בר"ה לאילן - ראה לקמן הערה 33 (בשוה"ג). (בפנים השיחה שם מבואר למה צריך ב"ש לימר הדין דאזלינן בחר בכוח בין בר"ה לאילן ובין בחלות דבש ומביא מעלה בהבכוח דר"ה לאילן (ולכן דווקא במקום זה יש סברא לומר דאזלינן בחר בכוח) ומביא גם מעלה בהבכוח דחלות דבש ומקום הערה זו הוא לאחר שביא המעלה דהבכוח דר"ה לאילן) ובהערה 33 בשוה"ג מביא וז"ל: ועפ"ז מוכן (נוסף למה שנת"ל ס"ה) עוד חידוש בשיטת ב"ש ב"חלות דבש" על "ר"ה לאילן" - כי ה"כפועל" (שיהי' בחמשה עשר בשבט) יבוא מעצמו, ממילא עכ"ל. ולכאורה שם מביא מעלה בהבכוח דר"ה לאילן שהפועל יבוא מעצמו ממילא ולא מעלה בהבכוח דחלות דבש. ולפ"ז לכאורה נפלה טעות הדפוס בהערה 26.

אברהם ווילשאנסקי

ב. בליקוטי שיחות פ' אמור ש.ז. אמצע ס"ג כ': "און אע"פ אז בכמה מצות איז דער דין... אז צריכות כוונה... און בשעת עס פעלט די כוונה לא יצא יד"ח מה"ת - איז עס נאר אן ענין פון כוונת המצוה, אבער ניט א חלק פון דער מצוה גופא".

להעיר מס' מאמר שני המאורות (להרי"א מהאמליע) דף יו"ד ע"ב בהג"ה כ' בא"ד "וכבר נת' במא' השו"ש סי'... דמ"מ (הי' אף אם לא כיוון) חשיבא מצוה, והברכה שמברך עלי' אינה ברכה לבטלה, רק שהוא לא יצא יד"ח עיני"ש" - ועי' בהקדמת האגלי טל בר"ה ובזה נבאר.

ד.פ.

- ברוקלין נ.י. -

ג. בלקו"ש חי"ח פ' במדבר (ב) מכאר בתחילה, הטעם מדוע מנו שבט לוי רק אלו מכן חדש, כי עד אז עדיין לא בטוחים שהולד אינו נפל אבל בעצם הי' ראוי למנזתם תיכף שנולדו...".

ובהערה 4 מביא את הגו"א, דזה שנמנית יוכבד מן הכסן - קודם "בן חודש" - כי "כשנכתבה תורה בימי משה כבר יצאת מספק נפלי".

וממשיך לבאר ד"ע"ד הצחות י"ל: בכלל - אזלינן בחר רובא ואין לחשוש לנפל ולכן נמנית.

משא"כ כאן שהי' נוגע לפדיון הבכורות (כמסופר להלן בפרשה), אין הולכין בממון אחר הרוב". ע"כ.

וראיתי שמביאים בשם בעל התורה תמימה ביאור מפני מה כמילה די בשבעה ימים כדי לדעת שהולד בחזקת בריא, ואילו לצורך פדיון הבן צריך לחכות שלושים ימים תמימים?

ותירץ, שעל פירוב אם הרך הנולד חי שבעה ימים, סימן שהוא בר קיימא, ורק לגבי מיעוט קטן אין הדבר ניתן לקביעה לפני שלושים יום, לפיכך סומכים במצות המילה כמו בכל המצוות שבתורה, על הכלל של "אזלינן בחר רובא", ורובם של הוולדות כעבור שבעה ימים הרי הם בחזקת קיימים.

כנגד זה בפדיון הבן מדובר בכסף, בתשלום חמש סלעים לכהן, וכאן חייבים להתחשב גם במיעוט שהרי, אין הולכים בממון אחר הרוב.

מיכאל לוזניק

- ישיבה גדולה ניו הייווען -

ד. בליקוטי שיחות ח"ט הוספות לפ' עקב ע' 276 וז"ל: אם קוראים בתורה כשמתפללים כצבור אף אם כבר שמעו קה"ת - מעולם לא שמעתי ולא ראיתי שינהגו כן. עכ"ל.

נראה דהקס"ד לקה"ת אף דכבר שמעו (ובמילא יצאו) קה"ת הוא כמש"כ מהאחרונים דכיון דתקנו חז"ל לקרוא בתורה באמצע התפלה הרי זה שייך לסדר התפלה ולכן מותר אף דכולם כבר שמעו קה"ת;

(בנודע ביהודה (מהד"ת או"ח סט"ו) האריך להתיר בנדון שרוצים לקרות עוד הפעם כדי לעלות לתורה, אבל מצד סברא הנ"ל - סדר התפלה) כ"כ בשו"ת פני מבין (סל"ב), תורת יקותיאל (סנ"א), תפארת אדם (סל"ב), והוסיף דכן המנהג (!?), עיי"ש).

וכ"ק אדמו"ר שליט"א כתב לאפוקי מסברא זה, דכרגיל תקנת קה"ת היא באמצע תפלת שחרית אבל אם כל הציבור כבר שמעו קה"ת ויצאו ידי חובתם אין סיבה לקרות בתורה באמצע

התפלה עוד הפעם, ולכן אין לעשות את זה (וכדעת האחרונים דאין לקרוא בתורה בפחות ממנין העולם שלא שמעו, פרי השדה (ח"ב סצ"ז)) ומתאים לדעת הצ"צ (שער המלואים ח"א ס"ח) בקריאת ויחל בתע"צ כשיש בבהכ"נ כמנין העולם (ג').

יהודה שמשון גדאלאוויץ

- ישיבה גדולה ניו הייווען -

ה. בלקו"ש ח"ז ע' 296, לענין המסתפק באיזה ספירה הוא עומד, מזכיר סברת אחרונים, שלא לספור כלל, "כיון שעצם ענין הספירה הוא - ידיעה ברורה דיומא, ואין מקום לברך אם ספק בידו". וממשיך דאע"פ שסברא שכלית היא, מ"מ מושלל בהחלט מהא דלפ"ז בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראי', הרי במקום שלא הגיעו השלוחין, "לא קימו מצות ספה"ע (כדבעי) מעולם... ואיך זה אפשר שלא נזכר בש"ס ענין תמו' כזה?". ע"כ תוה"ד שם.

וצל"ע, דלכאורה יש תשובה ברורה לטענה זו ראה שו"ע אדה"ז סי' תרכ"ד ס"י (לענין ב' ימים ביוה"כ) ומשמע דיוט"ש של גליות הו"ע גזירה ותקנה דרבנן. ונראה לדמות לגזירה של בשר שנתעלם מן העין, שמה"ת אין חיוב לחוש שהחליף, וחז"ל החמירו שנחוש לספק זה (ראה ש"ך כללי ס"ס כלל י"ז), ועד"ז ביוט"ש דעפ"כ הוקבע ע"פ הראי' ביום שהי' צ"ל ב"כ ע"י החשבון ולהמקרה שקביעות עפה"ב יחרוג מהחשבון, שהוא דבר נדיר, אין חיוב לחוש מה"ת, ובזה החמירו חז"ל, והעירוני, שכ"כ הנצי"ב בחידושו לביצה ד' ע"ב.

וראה מהר"ם שיק או"ח סי' ער"א עמד בשאלה זו - אם יוט"ש הוא ספק מה"ת או תקנה מד"ס.

ומביא מס' תמים דעים להראב"ד סי' ק"ב דהוי מד"ס. גם בנוב"י יו"ד סי' נ"ז כ' דהרמב"ם ס"ל דהוי דרבנן, ואע"פ שבהמשך כתב שם המהרמ"ש להוכיח ע"י כמה ראיות דלהרמב"ם הוי חשש מה"ת והנה לעד"נ דע"פ מ"ש דתקנת חז"ל היתה להצריך לחוש לספק שמה"ת מותר לחזקו וליקנו לחזקו שיהי' נחשב בספק השקול, הנה עפ"ז י"ל דגם הרמב"ם ס"ל דהוי מד"ס, ומה גם שע"כ לא יהי' מחלוקת בין הראב"ד שהזכיר, להרמב"ם. (ומ"ש שם דהספק הוי בגדר קבוע ע"ש, הרי לענין יוה"כ לא החמירו, ומה יענה ע"ז, ועצ"ע, ואכ"מ).

היוצא מזה, דלכמה ראשונים ואחרונים, הוי ספיקא דיומא אף בזמן הכית, רק תקנה דרבנן. וא"כ לענין ספה"ע, הרי ע"פ ה"סברא שכלית" דלעיל, הרי תקנת יוט"ש יהי' בזה קלקלה שלא יוכלו לספור גם הספירה של ד"ת, בזה העמידו הדברים על דין תורה, לספור רק ספירה אחת.

ולפ"ז מי שעומד בספק באיזה ספירה הוא, שפיר הול"ל, ע"פ סברא הנ"ל, שלא יספור כלל. (מובן שאין זה מתאים לדברי בעה"מ סוף פסחים, וכמפורש בשו"ת דבר אברהם סי' ל"ד שהזכיר בהמכתב הנ"ל).

הרב לוי יצחק ראסקין

- ברוקלין נ.י. -

נ ג ל ה

ו. בהמשך למה שכתבתי בגליונות הקודמים (גליון ל"א - ל"ב) בענין זכות שם לילד למי שיך, יש לי כמה דברים להוסיף ע"ז. וזה דברי:

1) להערה (5): יש להוסיף: עיין בספר ברית אבות (לר' שבתי ליפשיץ) סימן ח' אות ל"ה וז"ל מה שמרגלא כפומי דאינשי לומר שהשם שנותנין להילד הבכור שיך להאשה לקרוא אותו אחר שם אבותי' הנה לדעתי אין לזה שום שורש ויסוד ואדרבה מדברי הרמב"ן מבואר איפכא עיי"ש שסב"ל דעל פי דין צ"ל להאב.

2) להערה (7) יש להוסיף: עיין בספר כורת הברית (להרב אלי' פוסק) חלק פתח אלי' אות ל"ב וז"ל שם אחרי שמביא דברי העקרי הד"ט ומשמע אי נהוג לקרוא אחרי אביו אין חשש ועי' יו"ד סי' שע"ד סעיף י"א ומקורו לפע"ד מתרגום יונתן פ' וישב ל"ח ד' ואולי מה"ט שנקרא על שם משפחתה אך לשאר דבר לכ"ע נחשב לכית אביו עכ"ל עיי"ש.

אבל עיין בספר ברית אבות הנ"ל (סימן ח' אות ל"ה) וז"ל: ויש לעיין קצת במה דנשמע מדבריו שם שתלה הדבר במנהג ותימה הוא וכי דיני דכיבוד או"א ואבזרייהו תלוי במנהג ובפרט דהרי הרב פרה"א ז"ל אתא ואיתא מתניתא בידי' בשם מדרש רז"ל וצ"ע עכ"ל.

3) להערה (11) יש להוסיף: עיין בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סימן ק"א, ובשו"ת דבר יהושע (להרב יהושע מנחם מענדל אהרנברג) ח"ב סימן ע"ד.

4) לסעיף (יו"ד) יש להוסיף: יש אומרים שהאב יכול להוסיף שם אבל לא לשנות. עיין באגרות משה יו"ד חלק ג' סימן צ"ז בדין נולד בן ולא הודיע לאביו הכן שנולד והאם הכנסתו לברית וקראתו שם.

אבל אם הכחישו שם של האב אזי שמו שקראו לו בשעת ברית הוי כלא קראו בשם. עיין באגרות משה הנ"ל וז"ל אבל אני אומר מסברא שאם הכחישו שם האב בשעה שקראו לו השם שאמרו בן פלוני על שם איש אחר שזה דבר שקר הרי נמצא שלא קראו

שם לילד זה אלא לאחר שהוא בן פלוני שבדו מלבם וממילא הוא כלא קראו לו שם כלל בשעת הברית ויהי' השם שיקרא לו האב עיקר השם אבל אם קראו לו בן פלוני בשם אביו ממש לא מתבטל השם שקראו לו בשעת הברית אך שהאב יכול לקרא לו גם שם אחר עכ"ל עיי"ש.

(5) וכמו"כ יש להוסיף סעיף נוסף: יג) נולדו תאומים ומי שיצא ראשון נחלה ונדחה מילתו והשני היל' בריא ונימול בזמנו שם ילד השני שיין למי שהזכות שלו (אף שיצא שני) .(20)

(20) עיין בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סימן ק"א.

הרב ישעי' זוסיא ווילהעלם
- ברוקלין נ.י. -

ז. בשו"ת תשב"ץ ח"א מסביר באריכות גדולה ונפלאה בראיות מהש"ס והרמב"ם וכו', הגדר דנאמנות ע"א, ותמצית דבריו: דזה מילתא דמסתברא שע"א בדרך כלל אינו משקר, אלא דישובו חשש רחוק דילמא משקר, ומפני זה (החשש רחוק) קשה לנו להוציא ממון על פיו.

אמנם לכאורה מצינו בפרט א' סתירה מרישיל' לסיפיל', דכרישיל' (סי' עז) אומר ד"נראה שזהו טעמו של דבר שהאמינה תורה ע"א בסתירה בסוטה... דכיון שקנא לה ונסתרה רגלים לדבר כדאיתא בפ"ק דסוטה (ב' ע"ב) ובפ"ק דנדה (ג' ע"א) ומשמע דהעד כשפסלתו התורה לאו משום דודאי משקר או קרוב לדראי הוא אלא משום חששא רחוקא הוא דפסלינן לי' וכיון דאיכא קצת רגלים לדבר שהרי קנא לה בעדים ועכשיו העיד זה העד שנסתרה אמרינן דודאי בקושטא קמסהיד ואסרינן לה על בעלה", והטעם בדבר (כפי שמסביר שם) דהרגלים לדבר מסלק החשש רחוק שבזה.

אבל בסי' רפג, וראה גם בסי' פד מסביר ד"שני מקומות בסוטה ובעגלה ערופה... לאו מילתא דעבידא לאגלווי היא (ז.א. שאי"ז מילתא דמסתברא שזה דבר המוכח שאינו משקר (כיון במילתא דעלא"ג אינו משקר)) ומן הדין היינו צריכינן ב' עדים, אלא שחדוש הוא שחדשה תורה בהן וגזרת הכתוב להאמין בהם ע"א".

אשר לפי המוסכר בסימנים אלה יוצא להיפך מהמבואר בסי' עז, דאין הפיל' (כפי שכתוב בסי' עז) שבעצם מתקבל על הדעת שאינו משקר ואלא שיש חשש רחוק והרגלים לדבר מסלק החשש רחוק, אלא הפיל' דע"פ סברא צריך פשוט ב' עדים, ואלא התורה גזרה שיהי' ע"א נאמן.

ואולי יש להסביר זאת על יסוד דברי התוס' במס' שבועות (כב ע"ב, ד"ה איבעיא) דמקשים על דברי הגמ' "איבעיא קרא ואיבעיא סברא" דכיון שאיכא סברא ל"ל קרא, דכה"ג פריך בכתובות (כ"ב ע"א) ותירצו "ויש לחלק דיש דברים שאין הסברא פשוטה כל כך וצריך הפסוק להשמיענו הסברא".

ועד"ז י"ל (בדוחק קצת) בדברי התשב"ץ, דאילולי התורה לא היינו אומרום דע"א נאמן כיון שרגלים לדבר אינו בירור חזק אמנם לאחר שגילתה התורה זה דבר שאפשר להבינו בשכל.

מנחם מענדל ראסקין

- ישיבה גדולה קסבלנקה מרוקו -

ח. בשו"ע אדה"ז סימן ל"א סעיף ב' מובא וז"ל: "י"א שהאות של שבתות וי"ט הוא חיוב המצוות התלויות בהן ולפיכך גם חוה"מ אינו זמן תפילין שהרי מצוות תלויות בו בפסח מניעת אכילת חמץ ובחג הסוכות ישיבה בסוכה". עכ"ל.

וצ"ל מדוע אינו מביא את המצוה של ושמחת בחגך שהיא מ"ע מן התורה גם בחוה"מ, כפי שמובא בשו"ע אדה"ז סימן תקכ"ט סעיף ו', וצ"ע.

הרב שלום וילנקיין

- נחלת הר חב"ד -

ט. ...בענין הנ"ל אפשר לומר דהרי ענין ושמחת בחגיך, הוא ענין כללי על כל יו"ט, ובזה לא מתבטא האות מיוחד - מצוות התלויות בהן, משא"כ ענין מניעת אכילת חמץ וכיוצא"ב, שע"ז תולה כל ענין הפסח וכו'.

יוסף יצחק לו

י. בגליון ל' (קעט) הובא מקובץ יגדיל תורה ברוקלין חו' ל' סי' ס"ח בדבר ברכת שלא עשני אשה "אצלנו מנהג הנשים לדלג הברכה והטעם כיון שאדמו"ר נבג"מ בסידורו לא כתב מאומה. אבל יש ג"כ אצלנו נשים שאומרות שעשני כרצונן".

ועם היות שהדברים מבוארים ואין צריכים לשום פירוש, מ"מ להיות שראיתי מי שפירש דהכונה הוא "שמנהג הנשים מיוסד על טעם כו' חזק כל ימוט, בסגנון אחר: הטעם, שהוא מזמן הדפסת סידור הראשון של אדה"ז, קבע המנהג".

מהראוי לפרש את זה, פשוט שפירוש הדברים שכתוב בס"י ס"ח דחו' ל' דיגדיל תו' "אצלנו מנהג הנשים לדלג הברכה" לא קאי על זמן הדפסת סידור הראשון,

רק הרב דקהלתנו כותב שם לפי מה שיודע מנהג אנ"ש בעיירות שהי' שם, שיש בהם שינוי במנהג זה, כי יש מדלגות

ויש מברכות ברכת שעשני כרצונו, והן המדלגות, והן המברכות ברכת שעשני כרצונו הן ממשפחות שמתנהגים כפי דעת רבינו הזקן בסידורו וכל אחד מהם סובר שהצדק אתו, ושני הצדדים הן מזקני החסידים ויודעים שאין לזוז מנוסח רבינו, אמנם איך נקבע המנהג תיכף להדפסת הסידור מזה לא מידי בס' ס"ח הנ"ל.

וכיון שכן, יש מקום לשני המנהגים כ"ז שלא נתברר המנהג, וכיון שלא נדפס במנהגי חב"ד איך המנהג כזה, הרי אין ברור להמנהג ע"כ הגם שאין ברכת שעשני כרצוני בסידור רבינו אשר ע"כ מנהג הנשים לדלג ברכת שלא עשני אשה, מ"מ יש אומרות שעשני כרצוני וכיון שלא נדפס במנהגי חב"ד איך המנהג כזה הרי המברכות יכולות להמשיך מנהגן, עם היות שבאם אינן רוצות להמשיך מנהגן משום שלא הובאה ברכת שעשני כרצוני בסידור רבינו יכולות לשנות מנהגן ולהפסיק מלברך, וזהו הכוונה במה שהובא שם בס' ס"ח "אבל יש ג"כ אצלנו נשים שאומרות שעשני כרצוני" להודיע שיש מנהג זה ג"כ אצלנו וממילא יכולות להמשיך מנהגן, ונוסף לזה שכן משמע פשוטן של דברים בס' ס"ח הנ"ל, הלא ביררתי בעצמי אצל הרב דקהלתנו בזה, קודם שכתבתי ס' פ"ו דקובץ יגדיל תורה ברוקלין חו' לד.

וזהו שכתבתי בס' פ"ו דקו' יגדיל תורה חו' ל"ד: וגם לא שמענו שהמנהג אצלנו שלא לאמרה, היינו שלא שמענו שמנהג ליובאוויץ הוא שלא לאמרה שמשו"ז נאמר להמברכות להפסיק מלברך כיון שמנהג ליובאוויטש הוא שלא לאמרה, רק שבליובאוויטש ישנם הנוהגות שלא לאמרה ויש הנוהגות לאמרה מבלי לידע איך הוא מנהג ליובאוויטש האמיתי, כי כל אחד סובר כי הנהגתו הוא מנהג ליובאוויטש.

וע"ז כתבתי שם בחצע"ג שמה שכתוב בחו' ל' דיגד"ת ס' ס"ח "אצלנו מנהג הנשים" אין הכוונה שמנהג ליובאוויטש הוא שלא לברך ברכת שעשני כרצוני, רק שיש שני מנהגים אצלנו בזה מבלי לידע מהו המנהג הנכון.

ולפלא מה שראיתי נכתב על מה שהבאתי (בס' פ"ו דחו' ל"ד דיג"ת) מס' ס"ח דחו' ל' דיגד"ת "אצלנו מנהג הנשים לדלג הברכה" הוא משום שהבנתי שדברי סותרים למה שכתוב בס' ס"ח הנ"ל, ע"כ כתבתי מה שכתבתי, כי פשוט דאין הדברים סותרים, אלא אדרבא כי הם אותם הדברים בעצמן.

ב. וכיון שבאות א' דס' פ"ו הנ"ל לא הבאתי מס' ס"ח הנ"ל רק לאמר ששם הפירוש דאין מנהג ברור זה, (ולא שהמנהג הוא רק לדלג כי הלא זה קאי על מה שכתבתי שם (בס' פ"ו הנ"ל) "וגם לא שמענו שהמנהג אצלנו שלא לאמרה" היינו שלא שמענו שרק המנהג שלא לאמרה הוא מנהג חב"ד הנכון) אבל

לא לברר מה הביא להמדלגות לדלג ע"כ לא כתבתי שם מה שכתבתי אח"כ באות ב' "אפשר שאין זה ששמעו איזה הוראה בזה, או שיודעים מנהג רבינו בזה" משום שלא זה הוא הנוגע במה שכתבתי באות א' דסי' פ"ו הנ"ל, כי באות א' נוגע רק שאין הכוונה בתיבות "אצלנו המנהג" הכתוב בסי' ס"ח לאמר שרק זה הוא מנהג חב"ד, אלא שמ"מ ביארתי יותר שמה שנוהגין אין זה משום שיודעים שכן הוא מנהג חב"ד (עם היות שהעיקר מה שהי' צריך להיות כתוב הוא "הרי אינו רוצה לאמר בזה שרק זה הוא מנהג חב"ד") היינו משום שגם אם נוהגין משום שיודעים שזהו מנהג חב"ד, הרי מוכח ג"כ משם שרק זה הוא מנהג חב"ד, ע"כ כתבתי שאינו כן אלא משום שאינו כתוב בסידור רבינו ע"כ אין מברכות, ועם היות שאפשר שסוברים דכיון דאין זה בסידור רבינו משו"ז אין זה מנהג חב"ד, רק מנהג חב"ד הוא שלא לברך ברכת שעשני כרצונו הלא זהו רק שסוברים כן אבל לא שיודעים שזהו מנהג חב"ד.

וכיון שכן הרי לא שמענו שזהו מנהג חב"ד ע"כ אין לערער על הנוהגות לברך,

אמנם בעת שכתבתי סי' פ"ו הנ"ל לא הגיענו עדיין השמועה שרצו להכניס ברכת שעשני כרצונו בהסידור ולא הסכים רבינו, משו"ז כתבתי שאין לערער על המברכות כי אולי כיון שהן ממשפחות שנוהגין רק כנומח רבינו ויודעים שאין להוסיף על נוסח רבינו ומ"מ מברכות במשפחתן ברכת שעשני כרצוני אולי הנכון לברך, ועם היות שכיון שגם האינן מברכות הן ממשפחות שנוהגות כנוסח רבינו א"כ אפשר שהצדק אתן אבל כיון שאפשר שהצדק כהמברכות אין לערער עליהן.

אמנם לפי מה שלא הסכים רבינו להכניס ברכת שעשני כרצונו בסידור מוכח שאין לאמר שאולי הנכון שמנהג חב"ד הוא לברך. אבל אין להוכיח ג"כ שהמנהג הוא רק שלא לברך,

וע"ד בברכת שלא עשני שפחה הלא כיון שיכולות לברך שלא עשני שפחה אבל יכולות גם כן לברך שלא עשני עבד מובן שאין להכניס ברכת שלא עשני שפחה בסידור רבינו, כמו כן אם יכולות לברך ברכת שעשני כרצונו ויכולות ג"כ שלא לברך אין להכניס זה בסידור רבינו, ועם היות שאין ללמוד דין דשעשני כרצונו ממכתב רבינו (שבברכת שלא עשני עבד יכולות להתנהג כל אחת כמנהגה), אבל מ"מ יש ללמוד משם שאין להוכיח ממה שלא הוכנס ברכת שעשני כרצונו בסידור שאין לכל הנשים לאמרה, כי אפשר שכל אחת תוכל להחזיק מנהגה, וכמו שנוהגות בבית רבקה וכן אצל הרבה מאנ"ש שאלו שכבר הורגלו לברך ברכת שעשני כרצונו ממשניות מנהגן, ומה שמניחין בבית רבקה אלו שהורגלו לברך ברכת שעשני כרצונו להמשיך מנהגן הוא

ע"פ הוראת הרב דקהלתנו.

הרב שלום מאראזאוו
- ברוקלין נ.י. -

ח ס י ד ו ת

יא. בספר המאמרים תש"ח (י"ב תמוז תרנ"ג) עמ' 271 כתוב שם וזלה"ק: אבל הקב"ה מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות שנא' מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו ופי' מה שהוא עושה מי הוא הגורם שיעשה הקב"ה את המצוות ע"י שישראל עושים המצוות עי"ז גורמים שיעשה הקב"ה את מצוות אלו ונמצא ע"י שישראל מניחים תפלין עי"ז גורמים להיות הקב"ה מניח תפלין. עכ"ל.

ולא זכיתי להבין קטע זה שבתחלה כתוב, שמה שהקב"ה עושה (כבר) הוא מצווה לאחרים לעשות ואח"כ כתוב ופי' מה שהוא עושה מי הוא הגורם וכו' משמע מזה שאחר שישראל עושים המצוות (מניחים תפלין) עי"ז גורמים שיעשה הקב"ה את מצוות אלו.

ולכאורה איך זה מתאים עם מה שכתוב (שם) מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו שמה משמע שהקב"ה עושה כבר מקודם (והם כבר נעשו דבריו).

ועד"ז יש להעיר מלקו"ש פ' במדבר - חג השבועות ש.ז. סי' ה' וזלה"ק: וכמפורש מחז"ל אויפן פסוק מגיד דבריו ליעקב... הקב"ה.. מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור. עכלה"ק.

דהנה החידוש בהשיחה הוא, שהמצוות הם "בעצם" למעלה וכשהזמן והמקום מתאימים וכו', ה"ז יורד למטה וכו' - עי"ש באורך, ועי"ז מביא (ראי' מ) המדרש הנ"ל שמה שהוא עושה אומר לישראל לעשות וכו'.

ולכאורה כנ"ל, אם ישראל גורמים שהקב"ה יעשה את המצות (כמבואר בהמאמר), איך זה מתאים עם השיחה (בפרט, ובכלל בהרבה שיחות, ובכ"מ בחסידות, ואכ"מ), שמה שהקב"ה עושה אומר לישראל לעשות.

דוד שרגא פאלטער

ש ל ח ו ת

יב. בהתועדות ש"פ בהו"ב מכה"ח סיון ש.ז. דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע לחילוק דשבת מברכים סיון לשאר שבתות מברכים

בשנה (הנחות הת' עמוד 1 סוף סעי' א') וז"ל: אין שבת מברכים ר"ח סיון קומט צו א חידוש לגבי שאר שבת מברכים - וואס בכל שבת מברכים זאגט מען ניט "אב הרחמים" (נאך ברכת החודש) משא"כ "כשמברכים ר"ח סיון אומרים אותו" ווי דער אלטער רבי שרייבט בסידורו,

וממשיך בהשיחה שאדמו"ר האמצעי כותב שכל הגזרות והשמדות שהי' אצל היהודים אז "לא תקום עוד פעמים צרה" ולפי זה היות ולא תקום עוד, לא היו צריכים להגיד אב הרחמים בשבת מברכים כי כל הטעם באמירת אב הרחמים בשבת מברכים סיון הוא בגלל הענינים הבלתי רצויים שהיו בחודש זה, אבל עכשיו היות וזה לא נמצא מצד לא תקום לא היו צריכים להגיד את זה, ומדוע כן אומרים,

ומסביר בארוכה בהשיחה עכ"פ הנקודה בזה מצד הטוב שבזה כמו שכותב בסוף סעי' ג' וז"ל: ועד"ז איז אויך מובן בנוגע צום אמירת "אב הרחמים" בשבת מברכים סיון בזמנה"ז אז הלינט זאגט מען דאס מצד דער עילוי פון אתהפכא חשיכא לנהורא ומרירו למתיקו וואס קומט דערפון ארויס. עכ"ל.

שיוצא מזה מדוע אומרים את זה היום מצד יתרון האור מתוך החושך ראה בארוכה בהשיחה.

ויש לקשר זה עם מה שדובר בהתועדות ש"פ בשלח ט"ו בשבט ש.ז. שביאר הטעם דאמירת הפטורה וז"ל: קריאת הפטורה האט מען מתקן געווען ווייל ס'איז געווען א גזירת המלכות על ישראל שלא יקראו בתורה האכן אידן דאס פארביטן לייגענען פון נביאים מענין הפרשה, און כשבטלה הגזירה וחזרו לקרות בתורה, איז געבליבן דער מנהג צו לייגענען א הפטורה נאך קריאת התורה עכ"ל.

ואפשר לקשר זה עם מה שדובר בנוגע לאב הרחמים שלכאורה מצג הענין דלא תקום עוד פעמיים לא היו צריכים להגיד את הפטורה היום, ומדוע אומרים את זה, אלא צ"ל מצד הטוב שבזה, יתרון האור מתוך החושך ואתהפכא חשיכא לנהורא, ומרירו למתיקו שיוצא מאמירת הפטורה היום.

אברהם ישעי' הולצברג

יג. בהתועדות דש"פ ויקרא ש.ז. (הנחת הת' סעי' לח) ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שחסידות אומר - על אלו שחושבים שיש בחירה אס לקיים רצון של נשיא דורינו - ש"בנוגע די ציווים דלמעלה איז טאקע געגעבן געווארן בחירה חפשית, אבער בנוגע די ציווים פון נשיא דורינו איז ניטא קיין בחירה און זיין רצון וועט זיך מוזן אויספירן.

ווארום בנוגע די ציווים דלמעלה איז חסידות מבאר

דעם טעם פארוואס זיי זיינען ניט מכריח דעם אדם אז דאס איז דערפאר וואס "לבא לפומא לא גליא": די ידיעה דלמעלה בלייבט אין דער דרגא פון מחשבה און קומט ניט ארויס בדיבור, און דעריבער איז דאס ניט מכריח דעם אדם דא למטה;

אבער די ציווים פון דעם רבי'ן בשיא דורינו זיינען דאך ארויס אין דיבור, און נאך מער - אין מעשה ביז אין א מעשה מתוך מסירות נפש (פון דעם רבי'ן). ובמילא איז ניטא אין דעם קיין בחירה, דעם רבי'נס רצון וועט זיך מוזן אויספירן. ע"כ.

ולכאורה, צלה"ב איך זה מתאים עם מה שכ' בתניא פל"ט: בודאי שבודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי לא ידח ממנו נדח, וכמבואר בלקו"ש ח"ז פ' קדושים (ב) סעי' ט', "וויפל עבירות א איד זאל ניט באגיין ר"ל, ווערט ער ניט אויס איד ח"ו, ווייל די התקשרות פון דער (עצם) (ה) נשמה פון א אידן צום אויבערשטן איז ניט אפהענגיק אין זיין עבודה אין תומ"צ, אבער דאס גופא בריינגט צו דעם, אז יעדער איז איז בודאי סופו לעשות תשובה, - ער קערט זיך אום צו תומ"צ ווארום וויבאלד אז די התקשרות פון א אידן (דא למטה) צום אויבערשטן איז דורך תורה, איז די מעלה עצמה וואס "ישראל הוא" קען ניט בלייבן אלס א זאך פאר זיך (אן תורה ומצות) נאר זי מוז צובריינגען צו קיום תומ"צ (און דורך דעם ווערט נתגלה (אויך) מעלת נשמתו וואס זי איז העכער פון תורה). ע"כ.

הרי חזינן דאף בעניני תומ"צ ששייך בו בחירה, עדיין מבואר שבסופו, כל יהודי יעשה תשובה, א"כ מה זו שונה, מציווי דנשיא, כנ"ל, שאמרינן דבודאי רצונו יתקיים, הרי בשניהם (תומ"צ וציווי הנשיא) בודאי שכולם יקיימו אותם, ואעפ"כ אפשר לומר ששייך בזה ענין הבחירה*.

מיכאל לוזניק

- ישיבה גדולה ניו הייווען -

 (* בתניא שם מפורש (וכפי שהעתיק בעצמו) "בגלגול זה או בגלגול אחר" הרי אינו מוכרח שהרצון יתמלא בגלגול זה דוקא, משא"כ בנוגע הציווים של הרביים, זאת ועוד, ברצון העליון מפורש בתניא שם, שבודאי סופו לעשות תשובה כו' כי לא ידח ממנו נדח, ולא משום זה אמרינן שאין בזה בחירה, משא"כ בהרצון דהרביים נאמר אין שייך בזה בחירה שהרצון מוכרח להתמלאות באופן ישר, ויש להאריך בזה.

יד. נתבאר כמ"פ בשיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א שלכל אחד מישראל יש לו אות בתורה וזהו חיותו וכו'.

ויש להעיר ג"כ מד"ה אמנם עדינים צ"ל, ש"פ האזינו - תרנ"ז, וז"ל: כידוע דס"ר אותיות התורה הן מקורים לש"ר נש"י, עד שכ"א מישראל יש לו אות מיוחד בתורה להיותו שרש חיות נשמתו, וז"ש כי אמרתן חיותני ממש דהחיות של כל נשמה מישראל הוא מהתורה כו'.

א' מאנ"ש
- ברוקלין נ.י. -

ש ו נ ו ת

טו. בנוסח הקדושה וכתר נדפס בסידורים ש"לעמתם" "ובדברי" "אז בקול" "ממקומן" "כבודו" "הוא אלקיננו - אני ה' אלקיכם" אומרים החזן, ומ"מ המנהג שכל הנ"ל אומרים חוץ מ"לעמתם" "ובדברי" ואפ"ל בשו"י"ט, ובקהלות אחרות אומרים גם "לעמתם" "ובדברי".

כן לא מובן לי (1) למה בנוסח הקדושה דשו"י"ט משמיטים "ובדברי". (2) בנוסח הכתר קודם "ובדברי" כתוב עוה"פ "חזן" משא"כ קודם "לעומתם" לא כתוב עוה"פ "חזן".

מענין לענין: איך המנהג באמירת גדלו כחול ובשו"י"ט. ואבקש מקוראי הגליון להבהיר ענין זה מעל דפי הגליון.

הרב ג. יענקלוויטש
- ברוקלין נ.י. -

טז. כ"ק אדמו"ר שליט"א דורש בכל התוועדות היות שלא ברא הקב"ה דבר אחד לבטלה ממילא צריכין ללמוד הוראה.

ואעפ"י שדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א אין צריכין חיזוק וכו' כדאי להציג מה שכותב בבית הבחירה לרבינו המאירי שבת דף ע"ז ע"ב וז"ל: מפנות הדת ומיסודות האמונה הוא שלא ליחס לשם ית' פעל הבטלה ואעפ"י שהרבה דברים נעלמו ממנו סיבת מציאותן. עי"ש.

ירמ"י ראסקין

ה ל ו ם ל ו ם

יז. ט אייר "מוריננו הבעש"ט אמר: "...

ממכתב כא אד"ש, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג ס"ל תשנו).

יג אייר "רבינו הזקן - באותם השני שהי' אומר מאמרים קצרים - אמר: "...

ממכתב יג ניסן, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג סי' תשסג).
 טז אייר "אאזמו"ר אמר להחסידי ר' אל"י אבעלער - "...
 ממכתב כה ניסן, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג, ע' 270).
 יז אייר "ל"ג בעומר שנת תר"ד - לערך - סיפר הצ"צ
 תורת הבעש"ט: "...

ממכתב אד"ר, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג סי' תשנג).
 כז אייר "אאמו"ר סיפר ששמע מאביו בשם הצ"צ ששמע...
 ממכתב דיום זה, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג סי' תשעג).
 כז סיון "כתוב וברוך ה"א בכל אשר תעשה..."

ממכתב כה ניסן, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג ע' 268).
 ז תמוז "אאמו"ר אמר: חסידות איז נעוץ תחלתן בסופן...
 ממכתב ה' תמוז, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג).

ט אלול "אאזמו"ר אמר - ביחס להתבוננות בהעמקת הדעת...
 ממכתב כא אד"ש, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג).

י אלול 'גדולי זקני חסידי רבינו הזקן היו אומרים...
 ממכתב ה' תמוז, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג ע' 405).

יא אלול "ש"פ תצא תר"ג בשולחן קדוש היום הואיל...
 ממכתב ה' תמוז תרצ"ה, (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג ע' 407).

יג אלול "החסידי ר' הענדיל סיפר: ידוע הי' לכל החסידים...
 ממכתב ה' תמוז, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג ע' 407).

ע"פ המבואר במכתב הנ"ל יומתק גם שייכות הפתגם ליום
 זה שהרי ביום י אלול (הגיע החסיד הרח"ה לליובאוויטש ע"מ
 לכנוס ליחידות) ביום יא אלול (אז שמע תורת הצ"צ מ"ש הצ"צ
 ביום זה). ביום יג אלול (נכנס ליחידות).

כה אלול "כאשר נצבים וילך נפרדות מתחילין למפטיר...
 ממכתב שלהי מנ"א, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג סי'
 תשצד).

יא תשרי "כמוצאי יוהכ"פ תקנ"ו בליאזנא אמר רבינו
 הזקן תורה ברבים..."

ממכתב יב תשרי, תרצ"ה (אג"ק אדמוהרי"צ ח"ג סי' תשלט).
 כד תשרי "רובא דרובא הנה בכל התוועדות הרי ראשי

המדברים תובעים מאת המסובים שיטיבו הנהגותיהם ודרכיהם,
שיקבעו עתים ללמוד דא"ח ושישמרו הקביעות, ואשר הלמוד יהי'
על מנת ללמוד ולקיים...".

ממכתב כא אד"ש תרצ"ה (אג"ק אדמוהריי"צ ח"ג סי' תשנו).

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן

- ברוקלין נ.י. -

ל ז כ ו ת

הילד מרדכי דוד שיחי'

לאורך ימים ושנים טובות

לרגלי הכנסו לבריתו של א"א ע"ה

ביום א' ג' סיון

תהי' שנת גאולת משיח

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת ר' אשר צבי הכהן וזוגתו מרת פייגל קינדר שיחיו

סיוואלד